HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכי מפרישין תחלה למותרות יתיב רבי יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר ולייתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה ואי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תהוי תמורה א"ל [א]עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר רב [א] עילא חלש על לגביה אביי ורבנן ויתבי וקא אמרי אם איתא לדר' יוחנן דאמר [ב]חוץ לחומת העזרה קדוש לייתי לחם ולותבה חוץ לחומת העזרה ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה ואי לא ליפוק לחולין משום דאיכא ארבע להניף היכי ליעביד [ב] לנפינהו אבראי [1]לפני ה' כתיב גוואי קא [ג]מעייל חולין לעזרה הלכך לא אפשר מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי אם איתא לדחזקיה דאמר [ד]קדשו ארבעים מתוך שמונים לייתי בהמה ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא נמי תיהוי תודה והא שמונים דתרווייהו אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים משום דקא ממעט באכילה [ה]דארבעים אמר ליה רב אשי לרב כהנא אם איתא [ו]לדרבי יוחנן דאמר הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר לייתי בהמה מעוברת וימתין לה עד שתלד ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תמורה היא [ג] (א) הא וולדה תודה [ד] היא והא שמונים דתרווייהו ואי הך דקיימא תודה היא הא נמי תודה היא והא שמונים דתרווייהו הוא והאי ליהוי מותר דתודה אמר ליה מאן לימא לן [ה] דאמר רבי יוחנן אם שיירו משוייר דלמא אם שיירו אינו משוייר והיינו [ז]טעמא דרבי יוחנן [ו] דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש רבינא איקלע לדמהוריא אמר ליה רב דימי בריה דרב הונא מדמהוריא לרבינא ולייתי בהמה ולימא הרי עלי ולייתי בהמה אחריתי ולייתי שמונים בהדה ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הני תרתי תודות והא שמונים דתרווייהו ואי הך דקיימא תודה היא והא דאמרי עלי נמי ליהוי תודה והא שמונים דתרווייהו ואידך תהוי לאחריות אמר ליה [ז] התורה אמרה [2]טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואת אמרת ליקום ולינדור בתחילה: **מתני'** האומר [א]הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין

תודה

וכי מפרישין תחילה. שום קרבן על מנת שיהא מותר זבח: **ארבעין בכתפיה וכשר.** הוא חייב ללקות ארבעים על שהמיר כדתנן (תמורה דף ג.) שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ואת אמרת יפריש לכתחילה לשם תמורה דבר שהוא אסור ומתחייבים מלקות: **אם איתא לדרבי יוחנן דאמר.** לעיל ח) חוץ לחומת העזרה נמי קדש הלחם בשחיטת הזבח אם הוא לפנים מחומת בית פאגי אמאי לא עביד כדאמר מעיקרא: **ולייתי לחם וכו'.** ודקמהדר לה וכי מכניסין חולין לעזרה לייתי לחם ויניח חוץ לחומת העזרה בבית פאגי במקום שמתקדש בשחיטת הזבח ואפילו הויא תמורה דהוו חולין ליכא איסורא דהא לא נכנסו לעזרה: **משום דאיכא ארבע.** חלות דתרומה שצריך להניף ובכל מקום מלינו הלחם למעלה וצריך להניפו בעזרה במקום שמניף הבשר. ואי קשיא הא דאמר לעיל (סב.) כל מקום שיש לחם הלחם למעלה ואמר היכא אמר רב פפא במילואים אמאי לא אמר נמי בתודה איכא לתרוצי עיקר מילתא נקט כדתרצינן נמי לעיל ט): **לפני ה' כתיב.** בשלמים ותודה היא בכלל שלמים: **קמעייל חולין לעזרה.** שמא תמורה היא: **ולייתי שמונים.** חלות ולינחינהו בחוץ כרבי יוחנן וליפריש מינייהו שמונה חלות ולותבינהו גוואי: **ולימא אי הך כו' וליקדשו ארבעים מתוך שמונים.** והני שמונה דגוואי לא הוי ארבעה מינייהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הך דקיימא תודה הויא הוו שתי תודות ושמונה חלות תרומה ואי הך דקיימא תמורה ולא הוה אלא חדא תודה הני שמונה ליחשבינהו מהני מ' דקדשו ולא הוו חולין בעזרה: ומשני **לא אפשר בהכי משום דממעט באכילה דארבעים.** גבי הבעלים דכהן אינו רוצה לאכול כי אם ארבעה דסבור שמא אין כאן אלא תודה אחת ואין לכהן לאכול כי אם ארבעה מהן י) והבעלים נמי חוששין שמא שתיהן תודות הן וכל שמונה קדשות ונמצא אותן ארבעה חלות אבודים. ולעיל דאמרינן אי לא ליפוק לחולין ליכא למימר קממעט באכילה דארבעים דהתם ליכא אלא ארבעים חלות וממה נפשך אית ליה לפרושי ד' לתרומה אבל הכא דהפריש כ) שני חלות איכא למימר דארבעים שלא לצורך הן וקא ממעט לבעלים באכילה דארבעים: ענין אחר **דקא ממעט באכילה דארבעה.** דאילו בעלמא היכא דליכא אלא חד קרבן אי יקדשו מ' מתוך שמונים אין נאכלין לכהנים אלא ארבעה ואידך כולהו נאכלין לבעלים וכיון דליכא אלא ארבעה יש ספוק (ב) בידך לאוכלן ביום אחד [ח] אבל הכא דאיכא לכהנים שמונה ל) ושל בעלים יכולין להאכיל מחלקן לכל מי שירצו ולא אתו לידי שריפה אבל [ט] שמונה דלכהנים כיון דאין נאכלין אלא לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם דלמא לא מצו אכלי לכולהו שמונה ביום אחד והוי המותר בשריפה ושמא לא הויא אידך תודה מ) ולא קדשו אלא ארבעים וליכא דקדיש אלא ד' ונמלאת ממעט באכילה דאלו ד' ושריף שלא כדין נ) מ"ר. ענין אחר ממעט באכילה דמ' דילמא לא קדשי כלל דאידך לא הויא תודה וכי ס) מתותרי למחר שרף להו ועבר משום בל תשחית (דברים כ) כך שמעתי: **רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר.** דלא חשיב לה כולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת דלדעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה ודכוותיה גבי תודה יכול לעשותן שתיהם תודות אבל נתעברה לאחר שהקדיש אין מתכפר בוולדה משום דכשהקדישה לא הוה דעתיה אהאי ולד דהאכתי לא נתעברה: **לייתי בהמה מעוברת.** משום הכי אמר בהמה מעוברת ולא בהמה וולדה משום דכי מפריש לה לא הויא אלא חדא ע) ואיכא למימר דמפריש תחילה למותרות: **והאי ליהוי** פ) **מותר בתודה.** והכא ליכא למימר וכי מפרישין תחילה למותרות שהרי מקלתה הויא עיקר קרבן דבשעה שהפרישה לא הויא אלא חדא גופא ועכשיו קרב מקלתו או האם או הולד אבל לעיל דלא הוי אלא חד צ) והיא גופיה מייתי מתחילה לשם מותר איכא למיפרך וכי מפרישין וכו': **מאן לימא לן.** טעם דרבי יוחנן התם היינו משום דעובר לאו ירך אמו הוא ואם שיירו לעובר שלא הקדישו כשהקדיש לאם הוי משוייר דלא חשיב כוולדה דבעי למימר דכוותיה גבי תודה שיהו האם והולד תודות דילמא ס"ל התם אם שיירו אינו משוייר שאין יכול לשיירו [י] לקרבן לפני עצמו אלא מתה וה"נ אין יכול לעשות הוולד קרבן ואין יכול להקריב שניהם האם והוולד ולחמם עמהם אלא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בוולדה מתכפר משום דאדם מתכפר ק) בשבח הקדש בוולד דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אשבחא אבל שבחא [יא] ולאחר שנתכפר באם פוסל הוולד ה"נ מתכפר באיזו תודה שירצה ולחמה עמה אבל להביא שניהם ולחמם לא: **ולימא עלי.** כדי שיהא חייב באחריותה: **ולייתי אחרת.** לאחריות דראשונה: **התורה אמרה טוב אשר לא תדור.** ומוקמינן ליה (חולין דף ב:) דאמר עלי: **ואת אמרת ליקום ולנדור לכתחילה.** דלימא עלי דס"ל טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר: **מתני' האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין.** דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין כדאמרינן לקמן [פב.] וכיון דאמר הרי עלי תודה אע"ג דלא אמר ולחמה מתחייב בשתיהן דלחם גלל תודה:

אם איתא לדחזקיה כו'. בחנם נקט אם איתא דהא אפי' רבי יוחנן מודה היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים כדאמרינן לעיל ושמא דדוקא היכא א) דלא מיכוין כדאמר (לו) לייתי חולין לעזרה דהוי צורך קרבן ב) ואיכא בינייהו ארבעים דודאי הוו חולין [יב] וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים [יג] ואידך הוו ליה כמפריש לאחריות דהכי אמר חזקיה לעיל דלאחריות קא מיכוין והלכך ליכא למפרך דמעייל חולין לעזרה כיון דלאחריות קא מיכוין צורך קרבן נינהו ושפיר דמי אע"פ שהן חולין כדתניא בהלל הזקן (פסחים דף סו:) מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה אבל בהנך דלעיל דליכא אלא חדא בהמה ודלמא תמורה היא ולא חזיא ללחם מעיקרא חולין לעזרה קא מעייל ועל חנם פי' כן ג) בקונט' ד) ואע"ג דלעיל בפרק התכלת (דף מח.) גבי שחט שני כבשים על ארבעים חלות חשבינן להו חולין בעזרה היינו משום דפריק להו בפנים דבחוץ לא מצי פריק להו דלא ליפסלו ביוצא: **דלמא** אם שיירו אינו משוייר. לעיל פירשתי [יד] ה) דקשיא מתמורה פרק כילד מערימין (דף כה.) דמשמע דהך הוא מסקנא דשמעתא דקסבר רבי יוחנן ו) אם שיירו אינו משוייר: **התורה** אמרה טוב אשר לא תדור. ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו אבל אמר הרי עלי לא כדאיתא בריש חולין (דף ב.) והא דאמרינן בפרק שני נזירין (נזיר נט:) גבי מת אחד מהם יביא אחר מן השוק וידור כנגדו תיקוני גברא שאני והאיש מדיר בנו בנזיר (שם דף כח:) היינו נמי כדי לחנכו במצות:

רש"י כת"י

וכי מפרישין תחילה למותרות. לשום [קרבן] הא לא מלינו מותרות [אלא] ולד או שכפר ונותר (או) כגון שאבד ראשונה והפריש אחרת ואח"כ נמצאת הראשונה: **עני מרי.** ענני מורי: **ארבעים בכתפיה.** ארבעים יש (בדבר) [בדיבורו] דכתיב ר) לא ימיר אותו ואת אמרת כשר לעשות לכתחילה ולומר הא תמורה: **אם איתא לדר' יוחנן דאמר.** לעיל בהאי פירקא [עח:] השוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומת העזרה קדש הלחם: **ואי לא ליפוק לחולין.** והכא לא מצי למפרך וכי מכניסין חולין לעזרה כדפריך לעיל [פ:]: ומשני **משום דאיכא ארבע להניף.** אותן ד' הנאכלות לכהן טעונין תנופה עם חזה ושוק כדאמר בפרק כל המנחות באות מצה ש) כל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה ועוד תניא בת"כ גבי תנופה בפרשת צו את אהרן [פרק יז] חזה זה חזה התנופה זה תנופת הסל שוק זה השוק התרומה זו תרומת תודה ותרומת תודה היינו ד' חלות ובתנופה כתיב לפני ה': **וליקדשו לה מ' מתוך שמונים.** ואינך מ' הוי ליה מפריש לאחריות דהכי אמר חזקיה לעיל [עח:] לאחריות קא מכוין והמפריש שני קרבנות לאחריות שניהם קדושים וה"נ כולהו שמונים קדשי עם התודה ומ' באנפי נפשיה הלכך ליכא למיפרך מעייל חולין לעזרה דכיון דלאחריות קא מעייל להו צורך קרבן נינהו ושפיר דמי ואע"ג דהן חולין כהלל הזקן ת) מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדשה וסומך עליה ושוחט אבל בהנך דלעיל דליכא אלא חדא בהמה ודלמא תמורה היא ולא חזיא ללחם מעיקרא חולין לעזרה קא מעייל על חנם: **משום דקא ממעט באכילה.** דעכשיו הוא תורם שמנה חלות ושמא לאו תודה היא ואותן ארבע תרם שלא כדין וממעט באכילה מארבע הראויות דדילמא לא משתכחי כהנים לאכלינהו ואתו לידי נותר על ידי אלו שהן חולין ואינן ראויות לכאן ומייתי קדשים לבית הפסול. ממעט באכילה ממעט את אוכליהן זמן אכילתן. לישנא אחרינא גרסינן משום דממעט באכילה דארבע: **המפריש כו'.** במס' תמורה בפ' כילד מערימין [כה.]: **והאי.** הולד: **להוי מותר דתודה.** וליכא למימר [וכי] מפריש תחלה למותרות דהא משעת הפרשה חד גופה הוא: **מאן לימא לן.** דטעמא דר' יוחנן דאמר רצה בוולדה מתכפר משום דס"ל: **אם שיירו.** לולד לשם קדשים: **משוייר.** דיכול להפריש לו ולאמו לשם שני קרבנות דתמצא למימר נמי הכא שיפריש האם וולד לשם ב' תודות. דלמא לעולם אם שיירו אינו משוייר אלא כשהפריש לאם הוי ולד בע"כ קדוש עם האם לקרבן מותר וכשיקריב האם הוי (חבירו) [הולד] מותר ואין טעון לחם: **והאי.** דאמר ר' יוחנן רצה בוולדה מתכפר דקסבר אדם מתכפר בשבח הקדש ולעולם אם קרב אחד מהם הוי האידך מותר: **לדמהריא.** שם מקום: **ולייתי בהמה.** אחרת ולימא עלי תודה ויפריש אותו בהמה לתודתו: **ולייתי.** עוד בהמה אחרת לאחריות נדרו דהא עלי קאמר וחייב באחריותו וחלה על האחת קדושת אחריות דהשתא הוו להו ג' בהמות: **טוב אשר לא תדור.** דאסור לומר עלי דשמא תאבד ולא יפריש אחרת. תדור היינו עלי דאמרי' בר"ה [ו.] נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה: **מתני' יביא היא ולחמה מן החולין.** ולא מן המעשר דכיון דאמר הרי עלי הוי ליה דבר שבחובה וכל דבר שבחובה גמרינן לקמן [פב.] דאינו בא אלא מן החולין:

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הלכה טו:

רבינו גרשום

עני מרי. כלומר ישיב לי ר' ארבעים בכתפיה וכשר הוא חייב ללקות ארבעים דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ויפריש לצורך תמורה שיהא בר מלקות: משום דאיכא ארבע חלות. דתרומה דצריך להניף: לפני ה' כתיב בשלמים ובתודה נמי היינו שלמים. וליתי שמנים בהדה ולותבינהו חוץ לחומת עזרה וליפרוש תמניא חלות מיניהו ולייתינהו גואי ולימא אי הך דקיימא כו' וליקדשו לה ארבעים מתוך שמנים והנך תמניא חלות דהוו גואי לא הוו ד' מניהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הא דקיימא תודה הוו תרי תודות והוו תמניא תרומה. ואי הא דקיימא תמורה ולא הוה אלא חדא תודה הני תמניא ליחשבינהו מהני דקדישי ולא הויין חולין בעזרה: לא אפשר בהכי משום דקא ממעט באכילה דארבעי דכהן אינו רוצה לאכול מהן אלא הארבעה דסבור שמא אינה אלא תודה אחת ואינו חייב לאכול אלא הארבע והבעלים חוששין שמא שתי תודות הן וכל שמונה הן תרומה ולא זה וזה אוכל הד' ונמצאו קדשים באין לבית הפסול: משום הכי קאמר מעוברת דכי מפריש לה אכתי לא הויא אלא חדא וליכא למימר דמפריש למותרות: רצה בה מתכפר כדאמר אדם מתכפר בשבח הקדש: א"ל מאן לימא לן דסבירא ליה לר' יוחנן דאם שיירו משוייר. כלומר אחר שנתכפר באמה שיתכפר בוולדה. ודכוותיה גבי תודה שיהו האם והוולד שתיהן תודות. דילמא סבירא ליה דאם שיירו שנתכפר באם אינו משוייר שאינו ראוי להקרבה [אלא] הוולד מת והיינו טעמיה דרבי יוחנן דאמר רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר: בשבח בוולד. אבל אחר שהקריב האם פסול הוולד: ולימא עלי כדי שיהא חייב באחריות: וליתי בהמה אחריתי לאחריות דראשונה: טוב אשר לא תדור. להתחייב באחריות:

שיטה מקובצת

[א] רב עולא בר אבא חלש: [ב] לנפינהו. חולין דף קל"א ע"א: [ג] תמורה היא וולדה. וא"ת ולימא אי הך דקיימא תמורה היא יהא ולדה תודה והיא נמי תודה והכי אמרינן בפ' כיצד מערימין ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים ולדה עולה הרי זה שלמים ומפרש בגמרא משום דקסבר עובר ירך אמו הוא ואפ"ה כי אקדים ואקדיש ולד תחילה כשני גופין חשיבי הכי נמי נקדים ונימא ולד ברישא (ויקדים) [ויחול] שם תודה על שניהם וצ"ע: [ד] תיבת היא נמחק: [ה] לן הא דאמר ר"י דקסבר אם: [ו] יוחנן דקסבר אדם: [ז] התורה. עי' תוס' דף קו ע"ב: [ח] תיבות אבל הכא דאיכא לכהנים שמנה נמחק: [ט] שריפה אבל הכא דאיכא שמונה: [י] לשיירו לקרבו בפני עצמו: [יא] שבחא אבל לאחר: [יב] חולין הס"ד ואח"כ מה"ד וליקדשו: [יג] שמונים. פ"ה ואינך הוו להו: [יד] דקשיא. גליון וצריך לומר דשיטות חלוקות הן ולשיטה דהתם נמי ליכא למפרך קושיא דהכא דרבי חייא סבר תנאי היא וסבר כמאן דאמר אם שיירו אינו משוייר:

מסורת הש"ס

א) [לעיל יז. סנהדרין כו: ב"ק מט:], ב) [לעיל עח:], ג) [לעיל מח. וש"נ], ד) [לעיל עח:], ה) נ"ל דארבעה. נ"ק, ו) [יבמות עח. תמורה י. כה.], ז) [לעיל פ. תמורה כה: כריתות כז.], ח) [דף עח:], ט) [דף עט.], י) נ"ל ובעלים נמי. נ"ק, כ) נ"ל פ'. נ"ק, ל) נ"ל בשלמא בעלים. נ"ק, מ) נ"ל ולא קדשו אלא ד' ונמלאת כו'. נ"ק, נ) נ"ל ולמ"ה פי' ולא מפי השמועה. נ"ק, ס) נ"ל נתותרו, ע) נ"ל וליכא למימר. נ"ק, פ) נ"ל מותר תודה. נ"ק, צ) נ"א והיא גופה מתחלה לשם מותר הפריש איכא כו' כן היא גי' נ"ק, ק) נ"ל בשבח הקדש דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אשבחא אבל לאחר שנתכפר כו' כן הוא גי'. נ"ק, ר) ויקרא כז, ש) לעיל סב., ת) נדרים ט:, א) גי' נ"ק דדוקא היכא דלא מכוין כ"א למ' דהוי צורך קרבן ואידך ארבעים דודאי הוו חולין לא לייתי לעזרה איכא בינייהו והס"ד ואח"כ מה"ד וליקדשו להו ארבעים, ב) נ"א שייך כאן מן ואידך עד מיכוין, ג) נ"ל בקונט' דלינחינהו בחוץ ואע"ג, ד) נ"א אבל לר"י דמקדש מ' מתוך פ' כיון דאיכא בינייהו מ' דודאי הוי חולין איכא למיפרך דהוי חולין בעזרה, ה) נ"ל הא דקשיא מתמורה כו'. נ"ק, ו) נ"ל אם שיירו משוייר,

תורה אור השלם

1. יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל
2. טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם: קהלת ה ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' הא היא וולדה תודה: **(ב)** רש"י ד"ה ענין אחר וכו' יש ספוק ביד כהן לאוכלן ביום אחד ובעלים יכולין כצ"ל ותיבות אבל הכא דאיכא לכהנים נמחק:

מוסף רש"י

עני מרי. ענני אדוני **ארבעין בכתפיה.** חייב מלקות הוא וכשר. בתמיה (סנהדרין כו:). **רצה בוולדה מתכפר.** דכי אמרינן וולד חטאת למיתה אזיל היינו היכא דמפריש חטאתו ונתעברה וילדה, דהלכה למשה מסיני חמש חטאת מתות ובהכי גמירי לה דמתה, אבל אי אפרשה מעוברת חשיב עובר כבהמה אחרת וחיילא עליה קדושה באנפי נפשיה, והויא ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה והשניה תרעה (תמורה י. וכעי"ז שם כה.). **אם שיירו משויר.** אם שיירו לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת, משויר והויא חולין, וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא, כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי כולד חטאת (תמורה כה.).